TẠP CHÍ ĐIỆN TỬ
THƯƠNG HIỆU & CÔNG LUẬN

Từ dầu mỏ đến lương thực: Hiệu ứng dây chuyền từ căng thẳng Trung Đông

09:45 13/03/2026

Giá dầu thế giới tăng mạnh khi căng thẳng tại Trung Đông làm gián đoạn hoạt động vận chuyển năng lượng qua Eo biển Hormuz – tuyến hàng hải vận chuyển khoảng 20% nguồn cung dầu toàn cầu. Dù các quốc gia tung ra lượng dầu dự trữ khẩn cấp lớn chưa từng có, thị trường vẫn lo ngại cú sốc nguồn cung có thể kéo dài, kéo theo áp lực lạm phát và nguy cơ tăng giá lương thực trên phạm vi toàn cầu.

Trong phiên giao dịch gần nhất, giá dầu Brent kỳ hạn có thời điểm tăng tới 10,4%, lên 101,59 USD/thùng trước khi thu hẹp đà tăng. Dầu thô WTI của Mỹ tăng 5,2%, lên 91,82 USD/thùng.

Đà tăng mạnh của dầu mỏ diễn ra khi xung đột liên quan đến Iran làm gián đoạn vận chuyển năng lượng qua eo biển Hormuz – tuyến đường chiến lược của thương mại dầu khí toàn cầu. Diễn biến này không chỉ gây chấn động thị trường năng lượng mà còn làm gia tăng chi phí sản xuất, kéo theo nguy cơ tăng giá hàng hóa và áp lực lạm phát tại nhiều nền kinh tế.

Kế hoạch xả dầu dự trữ lớn nhất lịch sử

Các quốc gia tiêu thụ năng lượng lớn đang triển khai kế hoạch tung ra lượng dầu dự trữ khẩn cấp lớn nhất từ trước tới nay nhằm giảm áp lực thiếu hụt nguồn cung.

Theo International Energy Agency (IEA), 32 quốc gia thành viên sẽ giải phóng tổng cộng 400 triệu thùng dầu thô từ kho dự trữ chiến lược. Đây là đợt xả kho phối hợp lớn nhất kể từ khi tổ chức này được thành lập năm 1974 sau cuộc khủng hoảng dầu mỏ. Mỹ cũng thông báo sẽ giải phóng 172 triệu thùng dầu từ Kho Dự trữ Dầu mỏ Chiến lược như một phần của kế hoạch chung.

Từ dầu mỏ đến lương thực: Hiệu ứng dây chuyền từ căng thẳng Trung Đông (Ảnh: internet)

Tuy nhiên, ngay sau thông báo này, giá dầu vẫn tiếp tục tăng mạnh. Điều đó cho thấy nhiều nhà giao dịch nghi ngờ lượng dầu dự trữ được tung ra có thể nhanh chóng bù đắp sự thiếu hụt nguồn cung nếu xung đột kéo dài và hoạt động vận chuyển qua eo biển Hormuz tiếp tục bị hạn chế.

Theo ông Andy Lipow – Chủ tịch Lipow Oil Associates – quy mô can thiệp của IEA phản ánh mức độ nghiêm trọng của khủng hoảng năng lượng hiện nay. Việc giải phóng lượng dầu dự trữ lớn cho thấy thị trường đang chuẩn bị cho khả năng xung đột kéo dài nhiều tuần.

Mỗi ngày có khoảng 20 triệu thùng dầu thô và các sản phẩm dầu mỏ đi qua eo biển Hormuz, tương đương khoảng 20% lượng tiêu thụ dầu toàn cầu.

Ông Bob McNally – Chủ tịch Rapidan Energy Group – cho biết các nhà giao dịch nhận ra rằng việc giải phóng dự trữ chỉ có thể bù đắp một phần nhỏ lượng cung bị mất. Nếu phần lớn tàu chở dầu tạm dừng hoạt động qua eo biển Hormuz, thị trường có thể thiếu hụt tới 15 triệu thùng dầu mỗi ngày.

Theo ông McNally, giá dầu nhiều khả năng sẽ tiếp tục tăng cho đến khi đạt được lệnh ngừng bắn hoặc năng lực quân sự của Iran suy yếu đủ để hoạt động vận chuyển dầu bằng tàu chở dầu được nối lại.

Một số nhà phân tích cho rằng thị trường hiện vẫn đánh giá thấp quy mô và thời gian của cuộc khủng hoảng. Ông Vivek Dhar – Giám đốc nghiên cứu năng lượng

và khai khoáng tại Ngân hàng Commonwealth của Australia – nhận định nếu khủng hoảng kéo dài nhiều tháng thay vì vài tuần, mức độ gián đoạn đối với thị trường năng lượng toàn cầu sẽ lớn hơn đáng kể.

Trong kịch bản nguồn cung khan hiếm, ông Dhar cho rằng giá dầu Brent có thể tăng lên 120–150 USD/thùng nhằm buộc nhu cầu toàn cầu giảm xuống, đặc biệt tại các nền kinh tế đang phát triển.

Tác động lan sang chuỗi cung ứng lương thực

Tác động từ căng thẳng tại Trung Đông không chỉ dừng lại ở thị trường năng lượng mà còn có nguy cơ lan sang chuỗi cung ứng nông nghiệp toàn cầu.

Eo biển Hormuz không chỉ là tuyến vận chuyển dầu khí quan trọng mà còn đóng vai trò then chốt đối với thương mại phân bón. Sự gián đoạn tại khu vực này có thể làm tăng chi phí đầu vào nông nghiệp, giảm năng suất cây trồng và đẩy giá lương thực lên cao. Theo International Food Policy Research Institute (IFPRI), chi phí năng lượng và nguyên liệu đầu vào tăng cao có thể kích hoạt lại lạm phát lương thực toàn cầu, trong khi nhiều quốc gia chỉ mới kiểm soát được giá thực phẩm bán lẻ trong thời gian gần đây.

Giáo sư Raj Patel cho rằng tác động từ gián đoạn nguồn cung phân bón có thể diễn ra nhanh và mạnh hơn dự đoán. Ông cho biết Qatar, Saudi Arabia, Oman và Iran là những nhà cung cấp lớn trên thị trường phân bón toàn cầu, đặc biệt đối với urê và phốt phát. Phần lớn lượng hàng này được vận chuyển qua eo biển Hormuz. Khi tuyến vận tải bị gián đoạn, chi phí nông nghiệp toàn cầu có thể tăng mạnh. Các quốc gia phụ thuộc nhiều vào nhập khẩu lương thực và phân bón được dự báo sẽ chịu tác động rõ rệt trong những tuần tới, nhất là trong các giai đoạn gieo trồng quan trọng.

Theo ông Bin Hui Ong – nhà phân tích hàng hóa tại BMI – người tiêu dùng tại các quốc gia thuộc Gulf Cooperation Council (GCC) có thể chịu ảnh hưởng sớm nhất từ đà tăng giá thực phẩm do phụ thuộc lớn vào hàng nhập khẩu vận chuyển qua eo biển Hormuz. Các nền kinh tế như Qatar, Bahrain, Kuwait và Saudi Arabia nhập khẩu phần lớn lương thực bằng đường biển qua tuyến đường này. Nếu vận tải biển tiếp tục bị hạn chế, nguồn cung buộc phải chuyển sang các tuyến thay thế hoặc vận chuyển bằng đường bộ với chi phí cao hơn.

Các quốc gia giàu có trong khu vực có thể sử dụng nguồn lực tài chính để nhập khẩu lương thực bằng đường hàng không hoặc đường bộ nếu cần thiết, nhưng những nước nghèo hơn sẽ gặp nhiều khó khăn. Theo đánh giá của các chuyên gia, Iraq và Iran có nguy cơ đối mặt với tình trạng khan hiếm lương thực nếu

gián đoạn thương mại kéo dài.

Ngoài Trung Đông, châu Phi cận Sahara cũng được xem là khu vực dễ bị tổn thương. Hơn 90% lượng phân bón sử dụng tại khu vực này phải nhập khẩu, khiến sản xuất nông nghiệp phụ thuộc lớn vào chuỗi cung ứng toàn cầu. Các cây trồng cần nhiều nitơ như ngô – lương thực chính tại nhiều quốc gia châu Phi – đặc biệt nhạy cảm với tình trạng thiếu phân bón, làm gia tăng nguy cơ giảm năng suất và đẩy giá lương thực tăng mạnh.

Tại châu Á, Nam Á và Đông Nam Á cũng đối mặt với áp lực chi phí ngày càng lớn. Các nền kinh tế nông nghiệp như Ấn Độ, Bangladesh, Thái Lan và Indonesia phụ thuộc đáng kể vào nguồn phân bón nhập khẩu từ Trung Đông. Theo phân tích của giáo sư Patel, một nông dân tại Thái Lan đang phải gánh chịu cú sốc chi phí từ nhiều phía: phân bón sản xuất từ khí đốt Trung Đông, vận chuyển qua eo biển Hormuz và được định giá bằng USD – đồng tiền đang tăng giá mạnh do bất ổn địa chính trị. Indonesia và Bangladesh được nhiều chuyên gia đánh giá là hai quốc gia có nguy cơ chịu tác động mạnh nhất trong khu vực nếu tình trạng gián đoạn kéo dài.

L.T *(t/h)*